

Vito Hazler je prejel plaketo zaslužnega člana Muzejskega društva Kozje.
Foto: Mihaela Hudelja, Kozje, 27. 5. 2017.

Ogled razstave v Kroflnovem mlinu.
Foto: Mihaela Hudelja, Kozje, 27. 5. 2017.

PO GUZEJEVI POTI DO KROFLNOVEGA MLINA

Strokovna ekskurzija po Kozjanskem, 27. maj 2017

V Glasniku SED je Ana Vrtovec Beno (2017) objavila izčrpen prispevek, ki se nanaša na kozjanskega Robina Hooda Franca Guzeja. To me je spodbudilo, da zabeležim srečanje skupine etnologov in drugih udeležencev – prijateljev etnologije s kozjanskim rokovnjačem ob odprtju razstave *Kulturna dediščina občine Kozje – problematika spomeniškega varstva na Kozjanskem*.

Že dobro desetletje vsako leto v maju poteka etnološka strokovna ekskurzija po Kozjanskem z večjim postankom v Kozjem, kjer udeleženci prisostvujejo odprtjem etnološko zastavljenih razstav. Kot je etnologom bolj ali manj znano, jih organizirata Sinja Zemljič Golob in Jelka Šefic, ko Muzejsko društvo Kozje, ki ga je do nedavnega vodil Slavko Kremenšek, odpre svojo vsakoletno razstavo. Kulturni dogodek se vedno zaključi v gostoljubnem gostišču na Vetrniku, kjer se udeleženci izleta okrepcajo z domačimi kulinaricnimi dobrotami tega gostišča, saj je po krepkem pohodu iz Kozjega na Vetrnik, kjer se med pohodom nadihamo tudi svežega hribovskega in kozjanskega zraka, okrepcilo z domače pripravljeno hrano balzam za dušo in telo.

V soboto, 27. maja 2017, smo se spet odpravili na »etnološko turo« po Kozjanskem. Razlogov za to je bilo več – ob lepem vremenu, dolgoletni odlični organizatoriki poti in programa Sinji Zemljič Golob ter Jelki Šefic, ki ob organizaciji med prevozom poskrbi še za obilo dobre volje in nas vsakokrat preseneti z »malco« na avtobusu. Slastne prigrizke, ki so vedno drugačni, Jelka že predhodno pripravi, seveda pa poskrbi tudi za ustrezno okrepcilo. Tokratni

namen »ture« je bil spoznati del pokrajine, kjer se je zdrževal še danes znani in priljubljeni kozjanski razbojnik Guzej, in se udeležiti odprtja razstave, ki sta jo pripravila Muzejsko društvo Kozje in celjska območna enota Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije. Nastala je pod avtorsko taktirko konservatorke Božene Hostnik in Vita Hazlerja. Temu druženju naj bi sledil krepak pohod na Vetrnik. Po odhodu iz Ljubljane smo se po slabih dveh urah vožnje ustavili na Prevorju. Čeprav je ob cesti stala tabla z napisom Prevorje, pa to ni naseljen kraj, temveč pokrajinsko ime, ki združuje šest bližnjih naselij. Krajevna skupnost Prevorje spada pod kraj Prevorje na Lopaci. Tam so nas že čakali predsednik krajevne skupnosti Prevorje Mirko Pajk, vodja dramske skupine tamkajšnjega kulturnega društva Alojz Oprašnik in vodja podružnične osnovne šole Marija Frece Perc. Po gostoljubnem sprejemu in izrečni dobrodošlici so nas gostitelji popeljali proti osnovni šoli. Že med potjo se je Alojz Oprašnik živahno razgovoril o zgodovini tega kraja in okolja, o stari in novi šoli ter o kulturni dejavnosti. Osnovna šola z velikim in modernim športnim centrom (igrišče za nogomet, košarko, tenis in balinarska steza) stoji v neposredni bližini cerkvice sv. Ane z zanimivimi baročnimi freskami. Posebnost nove osnovne šole, ki je bila zgrajena blizu stare šole leta 1999, je, da je ob šolskih dejavnostih tudi središče kulturnega dogajanja celotne okolice Prevorja. V njej je poseben prostor – dvorana za različne kulturne dejavnosti, ki jih izvajajo kulturna in umetniška društva, tu pa potekajo tudi različne prosto-

* Mihaela Hudelja, univ. dipl. etnologinja in prof. sociologije, bibliotekarka-dokumentalistka, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana; mihaela.hudelja@ff.uni-lj.si.

ročne dejavnosti. Poleg nje je še velika telovadnica, ki v poletnem času služi kot prenočitveni taborniški prostor. Osnovna šola je znana tudi po tem, da ima astronomski observatorij, kar je dokaj neobičajno za osnovne šole. Kupa na strehi ima odprto opazovalnico, ki omogoča opazovanje zvezd na južnem nebu. Kulturno društvo konec julija vsako leto organizira t. i. astronomsko noč za vse ljubitelje astronomije in za željne pogledov na zvezdno noč. Sprehodili smo se po šoli, si ogledali učilnice in astronomski observatorij, da pa smo se tudi sami v spominu vrnili v svoja osnovnošolska leta, so nam postregli s čajem v šolskih skodelicah, ki so bile nekaterim od nas znane tako po obliki kot po velikosti. Da ima ta majhen geografski prostor izredno kulturno dejavnost, smo se lahko prepričali na lastne oči in ušesa, saj v kraju poleg številnih drugih deluje tudi citrarska sekcija. Mlade citrarke so nam zaigrale nekaj pesmi. Ob cerkvi je tudi pokopališče, na katerem je razbojnik Guzej našel svoj mir. Še danes je ohranjen njegov grob z majhno marmornato spominsko ploščo, kjer cvetijo rože in občasno gori sveča.

Z Guzejem so se omenjeni vsakoletni pohodniki srečali že leta 2009, ko je bila v Krofelnovem mlinu postavljena razstava Milenka Staška Življenjepis Guzeja. Ta razstava se je nato iz Kozjega selila v več krajev. Spodbudila je organiziranje okrogle mize, objavo več prispevkov v časopisju, pa tudi polemične razprave. Morda je bilo tudi to dogajanje ena od večjih spodbud Prevorjanom, da se še intenzivneje ukvarjajo z ohranjanjem in negovanjem spomina na Franca Guzeja. Sicer pa so oblike angažiranja Prevorjanov in prebivalcev bližnjih krajev v zvezi z Guzejem različne. Omenim naj le dvoje: »Na poti z Guzejem« je organizirano vodenje po krajih Prevorje, Dobje, Planina pri Sevnici in Blagovna, kjer je bil Guzej v 2. polovici 19. stoletja še zlasti dejaven, amatersko gledališče pa organizira svoje dejavnosti, ki jih je Ana Vrtovec Beno v skladu z njenim zanimanjem tudi predstavila v prispevku.

Preden smo prispeli do Krofelnovega mlina, smo se ustavili v Kozjem, kjer smo si v krajevnem zasebnem muzeju Marjana Marinška ogledali razstavo Šola moje mame: *muzejska učilnica*. V stavbi, ki stoji v samem trškem osrčju, je bila dejansko prva javna šola na Kozjanskem. Prostor je opremljen kot razredna učilnica, z lesenimi mizami in klopmi ter šolsko tablo, predstavljene pa so prve slovenske čitanke iz 19. in 20. stoletja, kamnite tablice s kamenčkom, stare šolske torbice, raznovrstni pisalni in učni pripomočki – lesene peresnice, stoječe in namizno računalo, globus – ter šolski stenski križ in zidni šolski zvonec, na steni nad tablo pa visi tudi uokvirjena slika kralja Aleksandra.

Po ogledu te razstave smo se peš odpravili proti Krofelnovem mlinu, kjer je bilo odprtje razstave o etnološki in spomeniškovarstveni kulturni dediščini Kozjanskega. Vodil ga je predsednik Muzejskega društva Kozje Peter Krivec, ki je v uvodnem govoru povedal, da razstavo zaznamujeta še dva pomembna dogodka – praznik občine Kozje in ju-

bilejna, 15-letnica delovanja Muzejskega društva Kozje. O začetkih, izredno bogatem in plodovitem delu muzejskega društva izvemo iz prispevkov, ki so nastali ob peti in deseti obletnici izpod peres Petra Krivca (2006), Jasne Sok (2012) in Slavka Kremenška (2012), ne nazadnje pa tudi iz knjige Krofelnov mlin Vita Hazlerja (2011). Ob praznovanju desetletnice je Slavko Kremenšek zapisal:

Že nekaj let se nas je v njem tu in tam zbralo nekaj prijateljev in znancev iz Kozjega in zunaj kraja živčih Kozjanov. Skoraj ob vsakem srečanju smo se pogovarjali tudi o muzejski zbirki, povezani z zgodovino domačega kraja. Leto dni po obnovi Kroflovine se je omenjena skupina tudi formalno združila v Muzejsko društvo Kozje. Ustanovnega sestanka se je udeležilo okoli dvajset ljudi, prvotno število članov pa se je z leti kar potrojilo. Tudi sicer je društvo bilo in je še med najbolj delavnimi v Kozjem. Vsako leto smo pripravili vsaj dve strokovni predavanji o domačem kraju, v nekdanjem Krofelnovem mlinu postavili nekaj razstav, pripravili nekaj ekskurzij, okroglih miz in delovnih srečanj ter ob 200-letnici šole v Kozjem izdali obširen zbornik, pripravili pa smo tudi nekaj predlogov za ureditev in izboljšavo nekaterih spomeniško zanimivejših objektov. Čeprav se vse naštetu ni dogajalo zgolj na obnovljeni Kroflovini, pa je ta bila, še zlasti ob razstavah, neizogibna podlaga dejavnosti Muzejskega društva Kozje. (Kremenšek 2012)

Vsekakor se je to plodovito delovanje nadaljevalo tudi v zadnjih petih letih, saj so vsako leto postavili novo razstavo, organizirali predavanja gostujočih predavateljev in strokovna srečanja ...

Za popestritev so na odprtju razstave s kitaro in petjem nastopile osnovnošolke iz Kozjega. Pred samim ogledom razstave je Peter Krivec plaketo zaslužnega člana Muzejskega društva Kozje izročil Vitu Hazlerju, ki je od samega začetka kot strokovnjak za etnološko konservatorstvo sodeloval tako v društvu in kot pri obnovi Krofelnovega mlina. Na razstavi v tem mlinu so bile predstavljene fotografije stanovanjskih hiš, gospodarskih poslopij, kašč in mlinov, ki imajo lastnosti kulturne dediščine oziroma kulturnega spomenika in so bili obnovljeni pod nadzorstvom spomeniške službe celjske območne enote Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije. Ti kulturni spomeniki stojijo v Lesičnem, Vrenski Gorci, Gorjanah in Podsredi. Poleg fotografij so bile predstavljeni zemljevidi tega območja, načrti in drugo pomembno gradivo, ki osvetljuje vidik stavbarske kulturne dediščine v sožitju z geografskim okoljem.

Vsi dogodki, ki jih prireja Muzejsko društvo bodisi v Krofelnovem mlinu bodisi drugod, so vedno izredno dobro obiskani. Ob tem, da očitno pomembno popestrijo lokalno dogajanje, služijo tudi kulturnemu, zgodovinskemu, etnološkemu in domoznanskemu ozaveščanju krajanov.

V lepem sončnem vremenu smo nato šli peš na Vetrnik, kjer se je v prijetnem ozračju nadaljevalo veselo druženje.

Literatura

HAZLER, Vito (ur.): *Nekoč grajski, danes Krofnov mlin: Študija obnove kulturnega spomenika*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2011.

KREMENŠEK, Slavko; HAZLER, Vito (ur.): *Nekoč grajski, danes Krofnov mlin: Študija obnove kulturnega spomenika*: Znanstvena založba Filozofske fakultete (Zbirka kulturna dediščina; zv.

5), Ljubljana 2011. V: *Glasnik SED* 52 (1–4), 2012, 104.

KRIVEC, Peter: Dr. Slavko Kremenšek med svojimi rojaki v Kozjem. *Glasnik SED* 46 (3–4), 2006, 46–47.

SOK, Jasna: Ob desetletnici delovanja Muzejskega društva Kozje. *Glasnik SED* 52 (1–4), 2012, 177–178.

VRTOVEC BENO, Ana: Od ustnega izročila do gledališke uprizoritve: Uporaba slovstvene folklore v ljudskem gledališču na primeru zgodb o razbojniku Guzaju. *Glasnik SED* 57 (1–2), 2017, 86–96.

